

52978.

J. N. J.

17.

COLLEGII ETHICI

DISPUTATIO UNDECIMA

DE

VIRTVTE HE-
ROICA

CONTINENTIA
TOLERANTIA

ET

AMICITIA

QVAM

PRÆSIDE

M. DAVIDE CASPARI

Diac. Petr. P.P. & Inspect.

ventilandam proponit

GEORGIUS PREUSSIUS

Dorpat. Livon.

IN GYMNASIO RIGENSI

ad diem XXV. *Maj*

Horis à IX matutinis

R I G Æ

Typis Nöllerianis, Anno M. DC. LXXXV.

A 5075.16

VIRIS
GENEroso MAGNIFICO
PRÆSTRENUO

DN. CHRISTIANO THUM

à Weingarten

Serenissac Potentiss. Regis Svec.

Rei armamentariæ per Livoniam Præ-
fecto & Chiliarcho.

Nec non

ADMODUM REVERENDO AMPLIS-
SIMO CLARISSIMO

DN. M. JOACHIMO

SALEMANNO

Pastori ad D. Olai & Super-
intendenti Reval.

DOMINIS atqve PATRONIS SUIIS
SUBMISSE COLENDIS

Est. A In debite observantia signum

Primitias Studiorum suorum

Carta Privilegii
Raamatukogu

9129

D. D. D.

Preussius.

NE quid omittatur, quod ad Doctrinam de Virtutibus jure pertineat, ea quoque excutienda sunt, quibus cum virtute vitioque quaedam intercedit similitudo. Quemadmodum enim, prater vitia ante exposita, dantur adhuc alia quaedam, in ratione vivendi fugienda, gradibus suis distantia ab illis vitiis; iisdemque, vel superiora, ut Feritas, vel inferiora, ut Incontinentia & Mollities: ita prater virtutes supra expositas, dabuntur etiam alia quaedam in ratione vivendi prosequenda, gradibus itidem suis distantia ab illis virtutibus; iisdemque, vel superiora, ut Virtus Heroica, aliàs virtus perfectissima dicta, vel inferiora, ut Continentia & Tolerantia, inde Semivirtutes vocatae. De singulis Arist. Lib. VII. Eth. agit, & nos hic ex illo. Est autem Feritas seu Immanitas, si quis vitiis ita exsuperet, ut jam non amplius homo esse, sed in beluam degenerasse videatur. Quae certè prae vitas non tantum vitium est, sed plus quam vitium. Dicitur Feritas, non quod ferarum seu beluarum sit; haec enim, cum ratione & proæresi destituantur, nec vitia nec virtutes habent: sed quod hominem feris similiorem faciat, quam reliqua vitia. Dum enim ratio appetitui ita succumbit, ut propemodum extincta videatur, tum homo improbitate videtur excedere, vitamque humanam inferiorem & beluinam similem agere. At Virtus Heroica, quae huic improbitati opponitur, est, si quis ita virtute excellat, ut in unaquaque summum attingat. Conf. Acciajol. in VII. Eth. 1.

II.

Ceterum tot sunt species Virtutis Heroicae, quot sunt virtutis Moralis: in singulis enim invenitur, quamvis non equaliter, sed in aliis magis, in aliis minus; magis in Magnanimitate, minus in Modestia: magis in Magnificentia, minus in Liberalitate. Malè igitur à quibusdam objectum virtutis Heroicae fiducialia & terribilia statuuntur; ita sanè confunditur cum fortitudine. Ab Arist. I. c. *ἡμᾶς*, supra nos, itemque *θεῖα*, divina, vocatur: non quod Dei sit, in quem proprie non cadit virtus, cum in se omnem perfectionem supereminenti modo habeat; conf. Lib. II. M. M. Cap. V. VII. Ethic. I. VI. Eud. I. & X. Eth. VII. sed quod homines Deo quoquo modo si-

miles faciat. Cum enim homo ita virtute excellit, ut appetitus rationi submissus pene extinguatur, tunc videtur assimilari substantiis separatis (quæ mente vivere videntur) & vivere vitâ quasi excedente conditionem humanam. Cujus modi quicquid est, divinum appellare solemus.

III.

Ἡρωικὴν autem dicitur ab Heroibus: quo nomine appellantur homines sine exemplo virtutibus præditi. Unde tales etiam dicebantur Ἡρώεσσι, Semidei, quod ex Deo & homine orti putarentur. Sed hoc fabulas sapit gentilium! Afflatus interim divinus, idemq; specialior, hic minimè omittendus. Quandoquidem enim omnis virtus divino gaudet concursu, specialiori sanè gaudebit, quæ à concitatore spiritu progressa, copiosorem fructum in genus humanum effundit. Unde Cicero Lib. II. de Nat. Deor. circ. fin. Nemo vir magnus sine aliquo afflatu divino unquam fuit. Nec tamen propterea disciplina & assuefactio ab existentia virtutis Heroicæ excludenda, sed potius ipsi, ut adjuvantes causæ, assignanda sunt. Quia verò virtus Heroica citra peculiarem instinctum divinum in hominem non cadit, hinc rara etiam sunt ejus exempla: celebratur tamen Aristidis Iustitia, Achillis & Hectoris fortitudo, Scipionis temperantia, Socratis Prudentia &c. Quamquam negari non possit, quod Cl. Bruno in Aphor. Mor. Disp. XI Aph. III. observat: Plures Heroum titulo insignitos & rerum gestarum gloria conspicuos viros, motu veriùs Heroico, quàm Habitu præditos fuisse. Feritatis quoq; exempla rariora sunt, nec reperiuntur, nisi in Barbaris quibusdam, itemq; Melancholicis. Conf. Muret, in h. l. p. 504. qui immanium catalogum necit. Quod autem Janus Huartus Scrut. Ing. cap. XVI. nunquam ex ingentibus & populosis civitatibus Heroas prodisse scribit, in eo Hispanus contradicit experientiæ.

IV.

Prior semi virtutum erat Continentia, quam itidem ex opposito suo, Incontinentia, cognoscemus. Est autem Incontinentia, quæ quis contra iudicium rectæ rationis à pravis cupiditatibus, gula imprimis & veneris, quodammodo invitus ad peccandum abripitur; habetq; duas species: Temeritatem & Imbecillitatem. Illâ subito, & quasi per imprudentiam, priusquam de re consultare po-

tuimus, ab effectu vehementi ad peccandum abripimur; Hâc, interjecta aliquâ morâ, à cupiditatibus, quibus aliquamdiu restitimus, vincimur. Continentia ergo erit, quâ pravae cupiditates, gula imprimis & veneris, recte rationis imperio invitæ subjiciuntur. Differt hinc à Temperantia Continentia: Illa perfectus; hæc imperfectus est habitus. Illa tantum circa voluptates gustus & tactus versatur; hæc etiam circa alias, licet non primariò, v. c. circa eas, quæ ex victoria, honore, divitiis, & jucundis rebus aliis percipiuntur. Illa cum; hæc sine proeresi agit. Illa sine; hæc cum læta exercetur. Illa denique sine; hæc cum molestia est. Conf. Arist. Lib. VII. Eth. passim, nec non Plutarch. L. de virt. Mor.

V.

Posterior semivirtutum erat Tolerantia, cujus oppositum Mollities. Est autem mollities, quâ quis in doloribus ferendis ita deficit, ut nullas omnino corporis vel animi molestias & afflictiones ob honestatem sustinere velit. Estque duplex, ut Arist. in fin. Cap. VII indicat: Insita & Quæsitæ. Insita est, quâ homines nonnulli propter naturam loci, in quo habitant, vel propter ætatem & sexum laborant. Exemplum ejus sunt Persæ, naturâ molliores; unde Proverbum: Mollities Persica; itemque Jones & Sybaritæ. Eadem mollitie infantes, fœmina, nec non diuturnis morbis enervati laborant. At Quæsitæ mollities, quæ & voluntaria audit, non tam naturâ, quam nostrâ culpâ contrahitur; quâ proinde Phil. l. c. voluptuarios, ignavos & qui lusui dediti sunt, laborare scribit. Nam per res ludicras spiritus debiliter tantum afficiuntur, adeoque debiliter alterantur; spiritus autem leviter alterati laxant potius cor, quam constipant. Tolerantia ergo erit, quâ res difficiles & molestas honestatis causâ cum dolore sustinemus ac ferimus. Convenit cum continentia: quod utrague sit cum quadam lætæ: nam ut continentia continet cum lætæ; ita tolerantia tolerat cum lætæ. Nec tamen est eadem: Tolerare enim in resistendo est; continentia autem in vincendo. Diversum autem est resistere & vincere, ut Arist. l. c. loquitur.

VI.

Denuo repetimus, Ethicam esse explicationem Definitionis Summi Boni, quâ dicitur, operatio animæ rationalis secundum vir-

tutem perfectam in vita perfecta. Cum ergo reliqua definitionis membra prolixè hæcenus explicata sint, nunc & ultimo, quod vitam perfectam comprehendit, sua illustratio tribuenda. Quid per vitam perfectam intelligendum sit, ex Diss. II. §. VII. satis elucet: nempe vita sibi sufficiens tam ratione atatis, quam mediorum & bonorum externorum, eademq; in societate civili. Ut verò talis vita sit, Amicitia opus est, sine quâ nec vita sibi sufficere, nec bona externa obtineri, nec societas consistere valet; de qua proinde agendum. Plures rationes, cur Amicitia ex foro Ethico non sit exterminanda, Arist. in fronte Lib. VIII. Eth. allegat, quas ibidem videsis.

VII.

Id, quò amicitia efficitur, Similitudo est; VIII. Eth. I. & IV. nec non II. M. M. XII. ex ea enim, propter amabile, quod continet, benevolentia oritur, quæ, si mutua sit, & manifesta reddatur, in ipsam evadit amicitiam. Hac igitur definitur: Benevolentia mutua non latens. VIII. Eth. II. Dicitur benevolentia (1) mutua, ut excludantur ab eadem inanimata. Quamvis enim & ea amore prosequamur, quia tamen ἀντιφύλαξις, amore reciproco, destituuntur, hinc nec nobis cum ipsis, nec ipsis inter se amicitia intercedit. (2) non latens: quibus enim non constat de mutua inter se benevolentia, illi, licet benevoli dici possint, amici tamen non sunt Lib. IX. Eth. Cap. V. Cum autem amabile illud, circa quod mutua hæc benevolentia versatur, triplici distingvatur specie: Bono seu honesto, jucundo & utili; hinc tres etiam oriuntur species amicitia. Una dicitur Honestæ, quæ existit propter virtutem & honestatem, quam inesse putamus ei, quem amamus. Altera dicitur Jucundæ, quæ contrahitur voluptatis causa, quam percipimus ex eo, quem amamus. Tertia dicitur Utilis, quæ suscipitur ob utilitatem, quam nos percepturos putamus ab eo, quem amamus: Verum enim verò amicitia Utilis, cui potissimum student senes; & Jucundæ, quam adolescentes potissimum sectantur, imperfectæ, nec satis sincere sunt. Qui enim ob utilitatem & jucunditatem sunt amici, utilitatē & jucunditatem magis & per se amant; amicos verò tantum per accidens: id quod cum vera amicitia simul stare nequit. Benevolentia enim ea est; at benevolentia indoles requirit, ut, qui aliis benevolunt, non sui gratia
ipsis

ipsis benevelint, sed propter ipsos illos quibus, favent. Sola igitur Amicitia Honeſta vera eſt & perfecta Amicitia; reliquæ ſpecies non ſunt καὶ ἐν, ſed καὶ ἐν Lib. VII. Eud. Cap. II. Cumq; hæc etiã malorum eſſe poſſint, illa non niſi inter viros bonos locum habet, quia virtus & honeſtas, quæ eam conciliat, non niſi in viris bonis eſt. Quò pauciores autem reperiuntur boni, eò rarior quoq; hæc eſt amicitia; ut inde Cicero in Læl. ex omnibus ſeculis vix tria aut quatuor paria amicorum nominari, ſcribat. Tempore etiam indiget & conſuetudine: multi enim modii ſalis ſimul edendi ſunt, ut amicitia munus expletum ſit. Cic. l. c. Nec tamen eſt erga multos; cum multi uni & eidem placere vix queant. Deniq; eſt ἀδελφική, vacans calumniis. Uti enim viri boni delatoribus & calumniatoribus non facilè fidem habent; ita nec facilè ſiniſtrè de eo ſuſpiciantur, quem virũ bonum eſſe, diuturnâ experientiâ didicere. Conf. VIII. Eth. III. IV. & V. IX. Eth. X.

VIII.

Sicut in virtutibus ſit, ut alii habitu tantũ virtutis præditi ſint, alii verò ſecundũ habitum iſtum etiam benè agant; ita in Amicitia. Quidam, locorum intervallis diſtracti, amicorum munia exſequi non valent; atq; hi animo tantũ & voluntate amici ſunt: quidam verò unà viventes, mutua amicitia officia ſibi invicem præſtant, adeoq; actu amici exiſtunt. Nec quicquam tam proprium eſſe videtur amicorum, quàm τὸ ζῆν, unà vivere. Licet enim abſentia amicitiam ſimpliciter non tollat, tamen uſum ejus impedit; imò, ſi diuturnior fuerit, amicitia oblivionem inducere poteſt. Conf. VIII. Eth. V. Hinc eſt, quod conſuetudine amicorum oblectare ſe volunt etiam, qui nullam utilitatem inde ſperant, quiaq; nullius rei indigi ſunt; cum beati eſſe non poſſe ſibi videantur, ſi ſoli vivant. Nec tamen ſola converſatio Amicitia adjunctum eſt, ſed requiruntur, præter hanc, adhuc tria: Benevolentia, concordia, beneficentia Lib. IX. Eth. Cap. I. Illa quid ſit, ex dictis fere conſtat, nempe: Principium amicitia, diuturnitate temporis, convictuſq; familiaritate, in amicitiam tranſiens. Cap. V. Iſta eſt Civilis inter notos conſenſus, de rebus gravibus, quæ per nos effici poſſunt. Cap. VI. Hæc deniq; eſt actus amicitia, quò benevolam erga alios mentem re ipſâ declaramus Cap. VII. Uti hæc amicitiam conſervant: ita quærela & expoſtulationes extingvunt. VIII. Eth. XIII. & Lib. X. Cap. I.

Quoniam verò Amicitia in Communionem est, VIII. Eth.
 IX. pro hujus quoque diversitate Arist. amicitiam aliam facit Privatam
 aliam Publicam seu Civilem Cap. XI. Hanc iterum, juxta tres
 Rectarum Rerum publicarum formas Cap. X. subdividit in Regiam,
 Aristocraticam & Popularem; quarum duæ priores sunt Amici-
 tiæ καὶ ὑπεροχὴν, s. excellentiæ: Postrema est æqualitatis Cap. XI.
 Privatam subdividit in Naturalem & Voluntariam. Naturalem
 vicissim vel συγγενὴν vel ἐτασπικὴν facit; illa oritur vel ex con-
 junctione sanguinis, qualis Paterna & Fraterna; vel ex nuptiis,
 qualis conjugalis; quarum prima respondet amicitia Regiæ; se-
 cunda Popolari; tertia Aristocraticæ, l.c. Hæc, ἐτασπικὴ scilicet,
 ex similitudine, vel speciei, vel accidentium ortum trahit. Volun-
 tariae tot sunt species, quot in vita societates Cap. XII. Nota diver-
 sam in Amicitia καὶ ὑπεροχὴν rationem. Neque enim amicitia Pa-
 tris ad filium ita se habet, ut amicitia filii ad Patrem; nec Principis
 amicitia ad subditos, ut subditorum ad Principem: quia diversa est
 cujusque virtus, & diversa, ob qua amant. Cap. VII. Cumque in omni
 amicitia æqualitatem quandam esse oporteat, in hac amicitia pro-
 portio Geometrica observatur; ut scilicet, qui præstantior est, ma-
 gis diligatur, quàm diligat: & inferior tantum officiorum tribuat,
 quantum pro virili potest. Sic etiam inter inæquales & diversæ con-
 ditionis homines suo modo amicitia servari possunt. Quod si nimis
 magna est distantia, ut nulla proportio constitui possit, cessat etiam
 Amicitia. Quomodo nulla est Amicitia hominis ad DEUM, manci-
 pii ad Regem, stulti ad sapientem. Reliqua ad hanc doctrinam faci-
 entia vide Libb. IIX. & IX. Ethicor. Nicom. adde in illum Aspasium
 in hunc Eustratium; in utrumque Acciajolum. X.

Coronidis loco quaeritur: An Amicitia inter pocula inita, quam fraternita-
 tem vocant, sit vera seu honesta? Negatur. Vera enim amicitia consistit in æ-
 qualitate ac similitudine eâ, quæ est ex virtute; hæc verò, licet in æqualitate quoque
 & similitudine quadam consistat, quatenus φίλων & φίλων in ea amore pro-
 sequitur, morum tamen in illa honestorum similitudo talis est, qualis inter ebrios es-
 se solet. Quid, quod vera seu honesta amicitia non tam circa jucundum, quàm cir-
 ca bonum versetur? fraternitas autem inter pocula ab ignotis etiam contracta,
 maxime versatur circa jucundum; quod cessante, &
 amicitia cessare solet.